

Verksamheten i Europeiska unionen under 2014

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge övriga utskott och EU-nämnden möjlighet att yttra sig över skrivelse 2014/15:65 Verksamheten i Europeiska unionen under 2014 och den följdmotion som har väcks med anledning av skrivelsen i de delar de berör respektive utskotts eller nämndens beredningsområde.

Justitieutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde och över motion 2014/15:3044 av Julia Kronlid och Björn Söder (båda SD) yrkandena 20 och 33–35 som handlar om åtgärder för att motverka terrorism och s.k. utländska stridande, kommissionens förslag om en europeisk åklagarmyndighet och Schengensamarbetet.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Allmänt

I skrivelsen ger regeringen en övergripande beskrivning av EU:s utveckling och förbindelser med omvärlden, det ekonomiska och sociala samarbetet, det rättsliga och inrikes samarbetet samt EU:s institutioner under 2014. Redogörelsen följer till stor del de olika rådskonstellationerna.

De frågor som berör justitieutskottet finns främst i del 5 om rättsliga och inrikes frågor (RIF) under avsnitt 23 som handlar om polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete. I detta avsnitt redogör regeringen bl.a. för EU:s arbete mot organiserad och gränsöverskridande brottslighet, terrorism och olaglig narkotikahandel.

Regeringen framhåller att EU:s åtgärder för att förebygga och bekämpa brottslighet ska ge ett mervärde och bedrivas på ett effektivt sätt. Samtidigt ska åtgärderna vara förenliga med grundläggande principer om rättssäkerhet och respektera den personliga integriteten.

Av skrivelsen framgår bl.a. att kommissionen under första halvåret 2015 kommer att presentera ett meddelande om en förnyad strategi för den inre säkerheten för de kommande fem åren. Regeringen redogör också för arbetet inom ramen för EU:s s.k. policycykel mot allvarlig och organiserad brottslighet och för andra åtgärder mot grov organiserad brottslighet.

Terrorism

I det internationella samarbetet används flygpassageraruppgifter, s.k. PNR-uppgifter, för att bekämpa terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet. Av skrivelsen framgår att Europaparlamentet ännu inte har tagit slutlig ställning till rådets kompromissförslag om förslaget till direktiv om behandling av PNR-uppgifter inom EU. Europaparlamentet har också begärt att EU-domstolen ska granska rättsenligheten i det omförhandlade PNR-avtalet med Kanada innan det tar slutlig ställning till avtalet. Det framgår också att kommissionen har tagit fram ett förslag till standardavtal som ska användas vid framtida förhandlingar med tredjeländer som vill ingå PNR-avtal med EU.

Problematiken med personer som reser till konfliktområden för att delta i olagliga våldshandlingar eller få träning i strid har diskuterats i rådet vid flera tillfällen. EU:s antiterrorismsamordnare har presenterat sin syn på vilka åtgärder som bör vidtas för att bemöta denna problematik och Europeiska rådet uppmanade i augusti rådet, Europaparlamentet och medlemsstaterna att påskynda genomförandet av dessa åtgärder. Diskussioner har därefter förts i RIF-rådet och i olika grupper inom rådsstrukturen.

I juni antogs en reviderad EU-strategi för att bekämpa radikaliserings och rekrytering till terrorism och i december antog rådet riktlinjer för genomförandet av strategin. Vidare framgår det att rådet och Europaparlamentet har nått en politisk överenskommelse om kommissionens förslag till direktiv om förhindrande av att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Informationsutbyte för att förebygga och bekämpa brott

Genomförandet av det s.k. Prüm-rådsbeslutet pågår alltså. Av redogörelsen framgår att Sverige har börjat utbyta DNA-uppgifter med sex andra medlemsstater och att Sverige väntas bli godkänt för utbyte av fingeravtrycksuppgifter i början av 2015. Arbetet med att koppla upp sig mot ett antal medlemsstaters kriminalregister har fortsatt, och Sverige är nu uppkopplat mot 23 av 25 aktiva medlemsstater.

Under 2013 beslutades det att de nationella brottsbekämpande myndigheterna och Europol under vissa förutsättningar ska få åtkomst till informationssystemet för viseringar (VIS) och informationssystemet för asylsökandes fingeravtryck (EURODAC) för att förhindra, upptäcka och utreda terroristbrott och andra grova brott. Av skrivelsen framgår att regeringen planerar att lägga en proposition om brottsbekämpande myndigheters tillgång till VIS under våren 2015. Regeringen lämnade i mars 2015 proposition 2014/15:82 Brottsbekämpande myndigheters tillgång till informationssystemet för viseringar (VIS).

Schengenfrågor och gränskontroll

I slutet av 2013 trädde det europeiska gränsövervakningssystemet Eurosur i kraft. Det ska bidra till att upptäcka, förhindra och bekämpa olaglig invandring och gränsöverskridande brottslighet och till att säkerställa skydd för och rädda migranternas liv. Av skrivelsen framgår att de medlemsstater som har sydlig yttre sjögräns och östlig yttre landgräns är anslutna sedan den 2 december 2013, medan Sverige m.fl. anslöt sig den 1 december 2014.

Vad gäller förhandlingarna om paketet om smart gränsförvaltning framgår att en studie inleddes under våren med syfte att analysera ett antal nyckelfrågor som ansågs kräva ytterligare utredning. Studien skulle också identifiera några huvudalternativ som sedan skulle testas i det pilotprojekt som kommer att genomföras under 2015. Under året har rådet diskuterat vissa principiella frågor, som tillgång till in- och utresesystemet för brottsbekämpande syften.

Under året antogs förordningen om övervakning av de yttre sjögränserna inom ramen för operationer som samordnas av Frontex, och i november började den nya mekanismen för Schengenutvärderingar att tillämpas.

En europeisk åklagarmyndighet och skydd av EU:s finansiella intressen

Av regeringens redogörelse gällande förhandlingarna om kommissionens förslag om en europeisk åklagarmyndighet framgår att förslaget under det alltjämt pågående arbetet har genomgått stora förändringar, främst när det gäller myndighetens ledningsstruktur och behörighet. Regeringen har ännu inte tagit ställning till om Sverige bör delta i denna nya version av myndigheten. Regeringen redogör också för förhandlingarna om förslaget till Eurojustförordning, vilket presenterades som ett lagstiftningspaket tillsammans med förslaget om en europeisk åklagarmyndighet.

I juni presenterade kommissionen ett förslag om ändring av förordningen om EU:s byrå för bedrägeribekämpning (Olaf) när det gäller inrättandet av en registeransvarig för rättssäkerhetsgarantier. Förhandlingarna har dock avbrutits tills vidare eftersom en majoritet av medlemsstaterna anser att den ändring av förordningen som trädde i kraft i oktober 2013 måste genomföras fullt ut och utvärderas innan nya ändringar föreslås.

När det gäller förhandlingarna om förslaget till ett direktiv om skydd av EU:s finansiella intressen genom straffrättsliga bestämmelser framgår det att trilogförhandlingar inleddes under hösten. Regeringen för fram att Sverige har verkat aktivt för att direktivet ska få en acceptabel utformning och har också vunnit gehör i flera frågor.

Motionen

I kommittémotion 2014/15:3044 av Julia Kronlid och Björn Söder (båda SD) yrkande 20 begärs kraftfullare åtgärder för att motverka terrorism och stoppa terrorresor från Europa. Det bör enligt motionärerna vara olagligt att resa till länder utanför unionen för att ansluta sig till terroristorganisationer. Den som ändå gör det och har dubbelt medborgarskap bör mista sitt nationella medborgarskap i EU. Även i fall där en EU-medborgare endast har ett nationellt medborgarskap bör den möjligheten prövas. Utländska medborgare med kopplingar till terroristnätverk ska utvisas från EU, menar motionärerna.

Motionärerna vill också att regeringen ska utreda och redovisa de negativa effekterna av Schengensamarbetet och det bristande gränsskyddet och hur detta påverkat Sverige (yrkande 34). De anser att gränsskyddet inte fungerar och att Schengensamarbetet därför i sin nuvarande form omedelbart ska avvecklas (yrkande 35).

Vidare anser motionärerna att Sverige inte ska delta i en europeisk åklagarmyndighet (yrkande 33).

Utskottets ställningstagande

På ett övergripande plan anser utskottet att det är viktigt att de reformer som EU har beslutat om på RIF-området genomförs och att dessa skapar ett tydligt mervärde för medborgarna. Av det skälet ser utskottet, precis som det gjorde i

yttrande 2014/15:JuU4y om kommissionens arbetsprogram för 2015, också positivt på kommissionens restriktivare hållning till ny lagstiftning på EU-nivå och på att ett ökat fokus ska läggas på att genomföra, tillämpa och utvärdera den lagstiftning som redan finns.

Terrorism är ett nationellt och globalt hot mot allas vår säkerhet och det demokratiska samhället. Arbetet med att förebygga och bekämpa terrorism måste därför ske på alla nivåer och bygga på demokratiska och rättssäkra grunder. Utskottet välkomnar det arbete som pågår på EU-nivå i fråga om att förebygga terrorism, motverka dess grunder och hjälpa dem som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer. Samtidigt är det viktigt att värna det öppna och fria samhället och de värden som vi vill försvara. Det är angeläget att det råder balans mellan brottsbekämpande insatser mot terrorism och respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna, inte minst skyddet av den personliga integriteten. När det gäller problematiken med s.k. utländska stridande noterar utskottet de diskussioner som förs på EU-nivå och i det internationella samfundet. Utskottet vill i detta sammanhang betona vikten av att diskussionerna nu leder fram till konkreta åtgärder. Likaså noterar utskottet att regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2014:155) om genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism, inklusive de krav som ställs i FN:s säkerhetsråds resolution 2178 från förra året. Regeringen har också aviserat att den avser att lämna ett tilläggsdirektiv till utredningen om att utreda straffbestämmelser vad gäller deltagande i en väpnad konflikt utomlands när det sker inom ramen för en terroristorganisation, något som riksdagen också uppmanat regeringen att snarast göra (bet. 2014/15:JuU14 s. 81f, rskr. 2014/15:138). Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att något initiativ inte är nödvändigt med anledning av motionsyrkandet om åtgärder mot terrorism. Yrkandet bör därför avstyrkas av utrikesutskottet.

När det gäller Schengensamarbetet anser utskottet att det är viktigt att värna den fria rörligheten för personer och möjligheten att förflytta sig inom unionen utan inre gränskontroller. Schengensamarbetet är nödvändigt för att garantera den fria rörligheten inom EU. Även om samarbetet behöver förbättras i vissa delar ifrågasätter utskottet inte Schengensamarbetet som sådant. Under senare år har exempelvis lagstiftningspaketet om förvaltning av Schengensamarbetet antagits och den nya utvärderingsmekanismen för Schengensamarbetet har börjat tillämpas, vilket bör leda till ett bättre fungerande Schengensamarbete. Därutöver har flera åtgärder för att stärka gränsskyddet vidtagits för att komma till rätta med de brister som har uppmärksammats. Utskottet anser med hänsyn till vad som anförts att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena om Schengensamarbetet.

Utskottet har vid flera tillfällen framfört att det anser att kommissionens förslag om att inrätta en europeisk åklagarmyndighet är alltför långtgående och i sin helhet strider mot subsidiaritetsprincipen, senast i yttrande 2014/15:JuU4y. Utskottet vidhåller sin inställning till kommissionens förslag men anser till skillnad från motionärerna att det varken är konstruktivt eller

gynnar Sverige att definitivt säga nej till ett förslag som ännu inte är färdigförhandlat. Utskottet delar regeringens sedan tidigare redovisade ståndpunkt om att ett slutligt ställningstagande till ett svenskt deltagande i en europeisk åklagarmyndighet kan bli aktuellt först när förhandlingsarbetet kommit längre och detaljerna i förslaget är tydligare. Det är också viktigt att Sverige deltar aktivt och konstruktivt i förhandlingsarbetet för att underlätta ett eventuellt svenskt deltagande nu eller i framtiden. Utrikesutskottet bör därför även avstyrka motionsyrkandet om en europeisk åklagarmyndighet.

Utskottet har i övrigt ingenting att anföra i fråga om regeringens skrivelse.

Stockholm den 16 april 2015

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Kent Ekeröth (SD), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (FP), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S) och Torbjörn Björlund (V).

Avvikande mening

Terrorism, Schengensamarbetet och förslaget om en europeisk åklagarmyndighet (SD)

Kent Ekeröth (SD) och Adam Marttinen (SD) anför:

Vi välkomnar de initiativ som EU har tagit för att motverka fenomenet med s.k. utländska stridande men anser att mer behöver göras. Det är viktigt och bra att europeiska länder samarbetar och har en dialog om problemet, inte minst med tanke på de konsekvenser som den fria rörligheten och Schengensamarbetet för med sig, men det är samtidigt viktigt att varje land tar sitt eget ansvar och vidtar nödvändiga åtgärder för att stoppa terrorism och terrorresor. Enligt vår mening måste det få tydliga konsekvenser för den som väljer att resa till länder utanför Europa för att ansluta sig till och strida för terrororganisationer. Naturligtvis måste det bli olagligt att delta i den här typen av aktiviteter och straffen bör vara kännbara för den som gör det. Vi anser att den som väljer att strida för terroristorganisationer utomlands och har dubbelt medborgarskap ska mista sitt nationella medborgarskap i EU. Även i fall där det rör sig om EU-medborgare som endast har ett nationellt medborgarskap bör den möjligheten prövas. Naturligtvis ska utländska medborgare med kopplingar till terroristnätverk utvisas från EU. Detta är enligt vår mening viktigt dels för stabiliteten och den humanitära situationen i Syrien och Irak, dels för att värna Europas säkerhet och för att förhindra ytterligare radikaliseringsförsök för att därigenom minska risken för terrorbrott i Sverige.

Schengensamarbetet är enligt vår mening ett misslyckande och bör avvecklas. Att gränskontrollerna har tagits bort mellan Schengenländerna innebär att resor mellan Sverige och andra Schengenländer närmast kan betraktas som inrikesresor. Den som har tagit sig förbi en svag punkt vid Schengenområdets yttre gräns är mer eller mindre fri att resa som den vill in i Sverige. Det krävs ett fullgott gränsskydd längs hela det geografiska område som Schengenområdet utgör, men tyvärr har man misslyckats med det. Enligt vår uppfattning har detta fått katastrofala följder för Sverige och många andra medlemsstater. Borttagandet av gränskontroller mellan Schengenländerna har lett till att den organiserade brottsligheten sprider sig i Sverige, liksom en stor mängd vapen, narkotika, illegala invandrare och utländska tiggare. Vi anser att regeringen bör erkänna Schengensamarbetets misslyckande och utreda och redovisa de negativa konsekvenserna av den fria rörligheten och Schengensamarbetet. Enligt vår mening bör Schengensamarbetet i dess nuvarande form omedelbart avvecklas.

Slutligen anser vi att kommissionens förslag om en europeisk åklagarmyndighet innebär ett tydligt och oacceptabelt steg mot att ge mer makt till EU på bekostnad av medlemsstaterna. Vi ser inget nationellt intresse i att unionen utvecklas mot ännu mer överstatlighet. Även om en europeisk åklagarmyndig-

het inledningsvis inrättas med ett begränsat ansvarsområde skapar det legitimitet för utökat ansvar på EU-nivå. Om förslaget om en europeisk åklagarmyndighet blir verklighet anser vi att Sverige inte ska delta i samarbetet.

Det ovan anförda innebär att vi anser att utskottet bör tillstyrka motion 2014/15:3044 (SD) yrkandena 20, 33, 34 och 35.